

גניבה וגזילה

Week 6

שו"ע שע"א א-ג

לז"נ ר' שמואל-ל יוסף בן ר' מרדכי אהרן ע"ה

לז"נ שלום פנחס בן מרדכי א-ליעזר ע"ה

לז"נ ויצה בת ר' שמואל-ל זאב ע"ה
לז"נ לוי בן דוד שלמה
לז"נ שמואל-ל זאב בן לוי

A program funded solely by the Night Seder Bais Medrash
Please contact us for sponsorship opportunities

סימן ש"עא סעיף א' אן קרקע אינז גנזות. כלומר אף שנמשלטלין נתבאר לעיל בסימן ש"ג ושס"א ובסימנים שאחריו דנקנים להלוקק ביאוש ושינוי רשות לגמרי. ואפילו אין בהן לא יאוש ולא שינוי רשות עכ"פ חקנו שלא יוצא הגזול מיד הלוקק עד שיתן לו כדי הדמים שנתן הלוקק כגדן להגזול משום תקנת השוק. אבל בגזילת קרקע לא קנה ביאוש ושינוי רשות, דהקרקע לעולם בחזקת בעליה עומדת, וגם ליה זה משום תקנת השוק להחזיר לו דמיו, דתקנת השוק היא כדי שלא ימנע אדם מלקנות דבר בשוק ממיראה שמה הוא גנוב או גזול ואין ללעמוד עליו, משא"כ בקרקע דבשל יודע של מי הינה הקרקע וק"ל:

חיה או עוף או דגים ובא אחר ונטלם הרי זה גזל מדבריהם ("ואם יש לו בית קצול הרי זה גזלן לאורייטא).

ה' ^(ד) עני המנקף בראש הזית זתים של שכחה ונפלו לארץ עד שלא נטלם בידו אם בא אחר ונטלם הרי זה גזל מדיבריהם ^(ה) ואם כזר נאזל לידו ^(ו) הרי זה גזל גמור ומוזילין (מיד).

ו' ^(א)הגזל נחיל דבורים או שמנעם מבעליו אם באו לרשותו הרי זה גזל ^{הוא}מזכרם. מדבריהם.

ז (יח) כל מי שיש בידו גזל מדבריהם אינו יוצא מידו בדיינים.

סימן שעה

קרקע אינה נגזלת אפילו נתיאשו הבעלים

יְבוּ ד' סְעִיפִים

א. א. קרקע אינה נגזלת לעולם* ⁶אלא ברשות בעליה עומדת ⁷אפילו נמכרה
לאלף זה אחר זה ונתיאשו הבעלים הרי זה חוזרת לנגזל בלא דמים וכל מי שיצאה
מנו (א) ע"כ ספ"ק. (ב) שם במכ"ס פ"ו מגזילה דין י"ג. (ג) שם במכ"ס פ"ו מגזילה דין י"ד.
(ד) שם במכ"ס פ"ו מגזילה דין ט"ו. (ה) שם במכ"ס פ"ו מגזילה דין ט"ז. (ו) שם במכ"ס פ"ו מגזילה דין י"א.
(ז) שם במכ"ס פ"ו מגזילה דין י"ב. (ח) שם במכ"ס פ"ו מגזילה דין י"ג. (ט) שם במכ"ס פ"ו מגזילה דין י"ד. (י) שם במכ"ס פ"ו מגזילה דין י"ה.

סימון ל"ו סעיף י' וכלן בסיומן זה [סעיף א'], ודבריו נכונים. אך מה שכתב והיינו הכן

עֵרֶךְ לָחֶם

סעיף ד'. יש לה בית קיבול היו גזל דאורייתא אם נוטל ממנה. (נזר ט"ז)
סעיף ה'. עיין סימן רע"ג דין ט"ז, וכן כל היכא דמרח בדבר מה, חבא לקחתו יש בו משום גזל מדבריהם, אפילו במידה הדפקר שלא ימצא במקום אחר כמו כן. מהר"ק סי' קל"ב. ומכאן נ"ל בדין הצרפליק שבמצרים ששואנים שנתנו שלא לעשות צירפי איש אצל מכרו של חבירו ויכול לעכב ועליו מכה המנהג כנזכר בסימן קנ"ז (נע"ה ה'), מ"מ אם עבר ועשה והורוהו בו אין מוציאין הריוח מידו, ואי לא שרח בעל הצרפליק להשיג אותו, חבא לנטלו מידו רשע לחדו מיקרי ואין מוציאין מידו, ואי שרח גזל מדבריהם הוא ולא יותר, ושוב מצאתי שכתבו כן בשם הרשב"א בסי' תמ"ז*. ואין רצון השולח מלה ומורידו יכול אם לא רצה קונה המקום ושלא באונס, כיון שהקנה המקום הקונה יכול למנות את מי שירצה, ואע"פ שהשולח רוצה בדבר אחר לא דנין הוא כי אינו משוה מדותיו. אמנם להוסיף על האלתאומ"ת אין בו גזל מן הדין דדינא דמלכותא דינא איננו שנקרא רשע, ואפילו אמר חשר לראשון שלא יקבל תוספת, אינו כלום, כיון שחור הופך לחוקי המלכות, ומ"מ אם ידוע השני לאיש רש ונקלה שלא היה חשר נתן

באר הנולה

גמ' סוף פ"ה דגיטין דף נ"ט ע"ב ורש"י דף ס"א וכת"ק דר' יוסי, וכן
מסקו הפוסקים. כ. שם, ושם (בגמ'), ומסוחר לעיל סימן רע"ג סעיף י"ב.
והסעיף ד' ל. כפול לעיל בסימן המזכר (דע"ג) סעיף ט"ז ומסוחר במה
הכתבתי שם (אות ר'). ל. פירוש, קודם שנפלו לאחר, וכשנפלו לאחר נעלם
אחר, ומסוחר במה הכתבתי שם בסימן רע"ג (אות ד'). מ. כן הוא בענין
סעיף ט' וברמב"ם שם (פ"ו מגילה) דין י"ב. סעיף ר' ג. לשון הרמב"ם
שם (פ"ו מגילה) דין י"ד, מהא דא"ל רב אשי לרבנא בפ"י (דכ"ב) (דב"ט)
דף קי"ד ע"ב דקנין דרבנא הם. סעיף ז' ס. שם (ברמב"ם פ"ו מגילה)
בסוף הפרק ושם בגיטין דף ס"א ע"א כדמפרש רב חסדא.

סימן שע סעף ו' א' הגוף נחיל דבורים כו'. עין במסכת
מהרא"ן שסוף סי' רכ"א וקש"כ:

לְקַרְקָעוֹת וּכְמִ"שׁ לְעִל סִימָן שֶׁס"ג [סִימָן א'] וְהוּא הַדִּין שֶׁטְרוֹם וּכְמוֹ

שכחתי לקמן סימן שפ"ו ס"ק י"ג
 ע"ש: ב) אפילו נמכרה כו'
 ונתיאשו כו'. וזה"ל דעת המוס'
 והרא"ש [ב"ב] פרק חזקת הנמים גבי
 ולוקמה בגזלן ריש דף מ"ד [חוס' ד"ה]
 דוקא, ורא"ש ס' מ"א [לדאש מהני
 לקרקע כדאיתא בירושלמי [כלאים פ"ו
 ה"ד ועלה פ"א ה"ב], מ"מ נמשך הטור
 [סעיף ב'] אחר דברי הרמב"ם [המובא

לרשותו הרי זה גזל
בציננים אות א' משום דכן דעמי
רש"י פרק חזקת הבתים שם [ד"ה]
ופרקין, וכן דעת רש"י חוס' והגהת
אשר"י [סוכה] ר"ש פרק לולב הגזול
[ל' ע"ב, רש"י ותוס' שם ד"ה]
וקרקע, והג"א סי' ג' וכן פסק הסמ"ג
דף קנ"ז ע"א [עשין ע"ג] וצנחנות
מיימוני סוף פ"ח מהלכות גזילה [אות]
ד' ח"ל, גרסין בירושלמי וכי קרקע
נגזלת ח"ל ח"ל אעפ"י יש יאוש
לקרקע, ואין הש"ס שלנו סובר כן,
ע"כ, והיינו הנך רבנן דהגזול צמרא
[וב"ק] סוף דף קי"ו, דסתם מתימין
כוותיהו. כל זה הוא מדברי הב"ם לעיל
כחב והיינו הנך רבנן דבבבא ח' לא נהירא, דהא קאמר בירושלמי

זו כלום אילו היה מכירו, מצוה על ביד למונעו, דהא לית ביה משום דינא ומלכותא שאילו היה מכירו לא היה נותן לו כלום, וחזר הדבר לדין גזל ודבריהם בשכבר טרם הראשון ולקחו, ועיין הכתוב (נעוד לחס) בסימן רל"ז שטעין ב"ן סברת דרב"ז ז"ל (חיד"ט) אלף ש"כ"ו באלתרום, אע"פ שלא נתנו נתי' חשר הצרף לאחד מן הנשים או מאנשי עיר אחרת שאין בה עגבה זה, יכול ישראל לקנותו ממנו לאותה שנה אע"פ שהיה מחזיק בה ישראל אחר קודם, דכיון שהגוי ימנה גוי אחר תחת ידו או ימכור אותו לגוי אחר הוי ישראל המציל מידו כמציל מן הארץ. ואם גם ישראל המוחזק בארצות את הגוי ולחשאר במקומו, אין לאחר שהוא מכני מצרים לקפוץ לגוי, אבל בן עיר אחרת שלא קבע דירה במצרים אינו חייב לשמור מה שנתנו בה, ועיין תשובת הר"ן ז"ל סי' י"א, ועיין ג"כ בתשובותיו (ואולי יעקב יורם סי' י' וסי' ט"א), ועיין ריב"ל (חיד"ט סי' ט"ז). **סעיף ו'** בסופו שאין מדבורים ברשותו של אדם אלא מדבורים, נסוד שטעין י"א. **סעיף ז'** בסופו, ובכא לזאת ידי שמים חייב. ואם תפס גזול משל גזול נראה לכאורה דלא מפקיען מיניה, ואע"פ דגבי אבק ריבית דאינה יוצאה כדדינן

ביאור הגר"א

וידעו און אסור, דהא ריבית היא כמו גזל כמ"ש בב"מ ס"א א', ואפ"ה מותר
גוי כמ"ש שם ע' ב' ומפורש בקרא [דברים כ"ג כ"א], ודלא כסמ"ע
[ספ"ד]:

יִצְחָק שָׁמַע טַעֲמָה א' .א. קִרְקַע כּו'. סוּכָה ל' ב' לֵיל א', וּכְרֵנָן, דְּרֵיב
 וְהֵנָּה ס"ל כּוֹזְמִייהוּ (שֶׁס ל' ע"א), וְכֵן סוּגִיָּא דְנִמְ' בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת וְכַמ"ט
 מִטְּמֵה [סִק"ב]: ב. אִפִּילוּ כּו' וּבִתְיָאִשׁוּ כּו'. צ"ב מ"ד א', וְעֵינִי רַשְׁבִּים שֶׁס
 ד"ה וּפְרָקִינִי כּו', וְדַלָּה כְּמוֹס' שֶׁס ד"ה דּוֹקֵא כּו', וְכַמ"ט רַשִׁי וְמוֹס' בְּסוּכָה
 ב' צ"ה וְקִרְקַע כּו', וְכֵן דַּעַת שֶׁאֵל פּוֹסְקִים: ג. בְּלֵא כּו' וְכַל מִי כּו'. פ"ק

ה'ימין שעא סעיף א' א. לשון הרמב"ם סוף פרק ח' מהלכות גזילה. פסק כרבנן במשנה ובירימא בפ"י דב"ק דף קי"ז ע"ב, וכפירוש רש"י שם [קרי"ח ע"א ד"ה פרה].

אמרי ברוד

יִמְנָן שֶׁ מַחְבֵּר סִפְרֵי ר' הַגּוֹדֵל חֵזֶק דְּבָרֵיהֶם אִם שִׁמְעֵם. (נ"ב, יִמְנָן נִצּוֹר [ספרי י"ב] ספרי
 ין נִלְמָנוּת אֲשֶׁר וְקָטָן לִמּוֹר דִּמְכָּסִּין יֵלֵא חֲזִיל הֵא, וְיִפְרִיחַ יוֹדִי קִימֵן קִימֵן ס"ק מ' מִמָּה לֵּמָּה
 שִׁמְעֵי הַסּוֹפֵר דִּין זֶה: ש"ך ס"ק א'. עֵינִי בִּשְׂרִית מִהֲרִיא שִׁשּׁוֹן. (נ"ב, יִמְנָן נִצּוֹר) סֶפֶר
 אֲפִרְסִי ס"ק ט':

גליון פהרש"א

סימן שעא סעיף א'. קרקע אינה נגזלת לעולם, וה"ה גזל שטרות, עיין ש"ך סימן שפ"ו סק"ג.

סעיף י' ד. נחיל. עיין בתשובת מהר"א ששון סי' רנ"א. [וש"ך סק"א:]
 הימנע שעה סעיף א' א. קרקע. וה"ה עבדים שהוקשו לקרקעות כמ"ס נתיבות
 ועיף א', וה"ה שטרות כמ"ס לקמן סימן שס"ז סעיף ב' ע"ש. ש"ך [ס
 דמים. ולפי זה משום תקנת השוק, דלא הטעם דתקנת השוק הוא כדי שלא ימנעו

משה"א סק"א
ע"פ באה"ס

ע"ך כת"י:

עין
 כתובות
 מהרש"ם
 (חיים)
 ס' ער"ה
 (קט"ז)
 בדפוסים
 ומצא כאן
 והציון
 לסק"ג בטה"מ
 והוא שעות,
 והעברתו
 למקומו
 הנכון
 בסעיף ד'

בד"ר נמצא
כאן הציון
לסק"ו בש"ן
והועבר
ממהדורת
תק"ב למקומו
בסעיף ד'

מצינוי פסיק
ובאה ג'
במהדורת
הסמ"ע:
לשון רמב"ם
פ"ט שם
דף כ"ב.
^(הערה 1)
זנאה
שיבוש.
ודאה שם
הלכה הי

אמרו דאי תפס לזו משל מלוח מפקינן מיניה כנוכר כמור יידי מיטן קסאי דין נ, שאני התם שאכל ברצון הלוח, אבל אם נולד והלח תפס כנגד שלו אין מוציאין מידו. ומיהו אפשר שכל שהראשון לא קנה קנין גמור והשני זכה בדין תורה בקנין גמור, אינפ' שחור הראשון ותפס מוציאין מידו וכדין אבק ריבית, וכן ראוי לדון.

זימון שעא סעיף ד'. אנס המלך את הגזלן. אין לומר דלא אנס (אלא) הגזלן [אלא] בהא לחוד, דקשה פשיטא דחייב הגזלן, דהא אפילו לא אמרו לגזלן ולא מידי אלא סתמא לקחו ממנו חייב, כיון דלא לקחו אחר לא בשלום כמ"ש ברישא [סעיף ג'], אלא ע"כ מיירי שאנסו גזלן גם כן בחדת אחרות אצל אחרים, וכשהגיעו לגזלן אנסוהו להראות שדותיו והראה גם את זאת, חייב, אע"פ דמכת מדינה היא, וכן כתב

באר הגולה

ע"פ הערות
הרמ"ג

5

לנקטת דבר בשוק מיראה שמה הוא גזול או גזול ואין לעמוד עליו, משא"כ בקרקע דנקל
ידוע של מל הימה, סמ"ע [סק"א]: טע"ב ב"ה, ששע"ה. ואילו עקרה לגמרי או שירד
ליה אם ותרפה לגמרי, דמיון שבה ההפסד מהלוי ברשות הגזול הוא וכמ"ס לקמן סימן
שנהא, ועיין לעיל סימן ש"צ סעיף ו'. שם [ש"ד סק"ה]:

גליון סדרש"א

קסע זה
ירושם בכתי
להלן בסוף
דיה או
השכירה.
ולפי הענין
טאה
שנרשם שם
כסעות
מקומו כאן
טאה דצ"ל:

סקיז
**בכתי
טס לפי הענין